

УДК 378 (37.09)

Людмила Любчак,

Тетяна Кривошея,

Вінниця, Україна

секція (Педагогіка)

**ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ
У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ
ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Анотація. В статті розкриваються психолого-педагогічні аспекти використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, наводяться конкретні приклади застосування даних технологій у процесі вивчення педагогічних дисциплін.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутній вихователь, інноваційна діяльність, технології навчання, інтерактивні технології.

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
ОБУЧЕНИЯ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩЕГО
ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ**

Аннотация. В статье раскрываются психолого-педагогические аспекты использования интерактивных технологий обучения в профессиональной подготовке будущих воспитателей учреждений дошкольного образования, приводятся конкретные примеры применения данных технологий в процессе изучения педагогических дисциплин.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущий воспитатель, инновационная деятельность, технологии обучения, интерактивные технологии.

USE OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES OF EDUCATION IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF A FUTURE EDUCATOR AT PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION

Summary. The article reveals the psychological and pedagogical aspects of the use of interactive technologies in professional training of future educators of preschool education institutions, highlights specific examples of the methodology for applying these methods which are studied within pedagogical disciplines.

Key words: professional training, future educator, innovative activity, teaching technologies, interactive technologies.

Підготовка вихователя нової формації у вищому навчальному закладі передбачає формування комплексу фахових знань та вмінь, розвиток педагогічних здібностей, виховання особистісних і професійних якостей, які у подальшому стануть важливим підґрунтям для оволодіння майстерністю виховання і навчання дітей дошкільного віку. Саме вищий педагогічний навчальний заклад покликаний забезпечити підготовку фахівця дошкільної освіти, здатного до творчої реалізації різноманітних освітніх програм, використання у професійній діяльності інноваційних технологій, готового до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з вихованцями і формування креативної особистості.

Прояву педагогічної творчості, інноваційній діяльності вихователя сприяє знання ним педагогічних технологій, які постійно оновлюються згідно вимог сучасного розвитку освіти. У науковій літературі знаходимо різні тлумачення поняття «педагогічна технологія»: набір операцій щодо конструювання, формування та контролю знань, умінь і навичок дітей, а також стосунків між ними і педагогами (А.К.Колеченко); сукупність психолого-педагогічних установок, що складають спеціальний підбір та komponування форм, методів, засобів, прийомів, за допомогою яких забезпечується можливість досягнення ефективного результату (Б.Т.Лихачов); алгоритм дій, який безперечно веде до запланованого результату (В.Г.Кремень); це продумана у всіх деталях модель

спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя (В.М.Монахов); набір процедур, які поновлюють професійну діяльність педагога і гарантують кінцевий запланований результат (С.О.Сисоєва) тощо.

Інноваційна педагогічна технологія визначається науковцями як цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів [4, с. 164]. Інтерактивне навчання, на нашу думку, належить до інноваційних педагогічних технологій, які забезпечують спрямованість майбутнього педагога на активне освоєння способів пізнання навколишньої дійсності, орієнтацію навчання на можливості особистості, забезпечення її саморозкриття та максимальної самореалізації.

Метою нашої статті є розкриття особливостей використання інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Поява, розвиток та широке використання активних методів навчання студентів в умовах вищого навчального закладу зумовлено, у першу чергу, тим, що перед процесом навчання майбутніх педагогів постали нові завдання: не тільки дати студентам знання, а й забезпечити формування і розвиток їх пізнавальних інтересів та здібностей, творчого мислення, умінь та навичок самостійної розумової праці. Це допоможе майбутньому фахівцю постійно поновлювати свої знання шляхом самоосвіти, проявляючи при цьому пізнавальну активність та самостійність.

Інтерактивні технології часто представляють як різновид активних методів навчання, які, за визначенням В.С.Кукушина, стимулюють студентів до активної мисленнєвої та практичної діяльності у процесі оволодіння навчальним матеріалом. «Активне навчання передбачає використання такої системи методів, яка спрямована головним чином не на подачу викладачем готових знань, їх запам'ятовування та відтворення, а на самостійне оволодіння

студентами знаннями та вміннями у процесі активної мисленнєвої і практичної діяльності» [8, с. 94].

Інтерактивні технології широко використовуються у теорії і практиці зарубіжних шкіл. Так, американський педагог Й.Бада поділяє всі методи навчання на дві великі групи: підхід домінування інструктора та підхід взаємодії. Перша група методів охоплює лекції, лекції-дискусії, роботу з підручниками, запропонованими викладачами, телеуроки, зустрічі зі спеціалістами. Застосування цих методів передбачає одностороннє спілкування, тому студент не може впливати на обсяг і зміст інформації, тобто почувати себе творчим суб'єктом навчального процесу. Друга група методів, що пропонує взаємодіючий підхід, передбачає застосування: сократівського діалогу, групового дослідження та обговорення, ігрової ситуації, бліц-гри, драматизації, брейн-штормів тощо [5]. Активні методи навчання виступають важливим засобом активізації особистості у процесі навчання, оскільки відбувається суттєве наближення навчального матеріалу до конкретної практичної або професійної діяльності і значно підвищується мотивація та активність навчання.

В.С.Кукушин здійснює детальну характеристику основних активних методів навчання, серед яких: проблемна лекція, аналіз конкретних ситуацій (ситуація-проблема, ситуація-оцінка, ситуація-ілюстрація, ситуація-вправа), імітаційні вправи-ігри, семінар-дискусія, ділова гра, круглий стіл, тренінг тощо [8, с. 95-119]. Саме пропоновані автором методи навчання пробуджують у студентів пізнавальну активність, яка спричиняє інтелектуально-емоційний відгук на процес навчання, бажання виконувати індивідуальні та загальні завдання, інтерес до діяльності викладача та інших студентів.

Проблема використання інтерактивних технологій навчання в Україні почала розроблятися в кінці минулого століття цілим рядом дослідників: Л.В.Артемовою, Г.В.Беленькою, Т.С.Назаровою, О.М.Пехотою, Л.В.Пироженко, О.І.Пометун, С.А.Смирновою та ін. [1; 2; 6; 9]. О.М.Пометун, Л.В.Пироженко дають характеристику пасивної, активної та інтерактивної

моделей навчання. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Таке навчання передбачає використання інтерактивних методів і прийомів [9]. Науковці пропонують виокремити чотири групи технологій інтерактивного навчання за формами навчання: інтерактивні технології кооперативного навчання (різновиди: робота в парах, змінювані трійки, робота в парах і четвірках, карусель, робота в малих групах, акваріум); інтерактивні технології колективно-групового навчання (різновиди: обговорення проблеми у загальному колі, мікрофон, незакінчені речення, мозковий штурм, ажурна пилка, дерево рішень, аналіз ситуації тощо); технології ситуативного моделювання (імітаційні ігри або симуляції, спрощене судове слухання, громадські слухання, рольові ігри, бліц-ігри); технології опрацювання дискусійних питань (метод ПРЕС, займи позицію, зміни позицію, неперервна шкала думок, дискусія, дискусія в стилі телевізійного ток-шоу, оцінювальна дискусія, дебати).

Суть інтерактивних технологій полягає в тому, що навчання відбувається шляхом взаємодії всіх, хто оволодіває певною сумою знань. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), в якому і педагог, і студенти є рівноправними, рівнозначними суб'єктами. Викладач виступає лише у ролі організатора процесу навчання, який пропонує проблеми для спільного вирішення, моделює реальні життєві ситуації, залучає до рольової гри тощо. Активна участь майбутніх педагогів у процесі засвоєння інформації, її трансформації на рівень власних знань дає, на нашу думку, найкращий результат. Інтерактивна взаємодія виключає домінування як одного учасника навчального процесу над іншим, так і однієї думки над іншою. При інтерактивному навчанні студенти вчаться бути демократичними, коректно спілкуватися з іншими учасниками навчально-виховного процесу, критично мислити, приймати відповідальні рішення.

Суспільні тенденції гуманізації змісту, методів і форм педагогічного процесу, орієнтація на вияв індивідуальності кожної дитини у процесі навчання та виховання ставлять досить високі вимоги до особистості педагога, розвитку його творчого потенціалу [7]. Одним із можливих шляхів реалізації цього підходу є використання інтерактивних технологій у засвоєні майбутніми вихователями переважної більшості навчальних дисциплін, які вивчаються у вузі.

Широкі можливості впровадження інтерактивних технологій у процес підготовки майбутніх вихователів ДНЗ мають дисципліни психолого-педагогічного циклу. Зокрема, практичне використання підручника і хрестоматії «Педагогічна майстерність» за редакцією І.А.Зязюна [7] сприяє формуванню у студентів умінь та навичок творчої діяльності педагога.

У формуванні вмінь мімічної та пантомімічної виразності майбутнього педагога доцільно використовувати роботу в парах, трійках, а також у колі. Доречними при цьому будуть вправи на розвиток розуміння емоційного стану особистості; тренування єдності внутрішніх почуттів і їх зовнішнього вияву; тренінг мімічної та пантомімічної виразності («Тепло руки», «Відшукай опору», «Невербальний подарунок», «Передай почуття невербально», «Артистичний прохід», «Умовна сцена» тощо). Для розвитку комунікативних умінь студентів варто використовувати елементи тренінгу професійно-педагогічного спілкування. У процесі такого заняття майбутнім педагогам пропонується виконання вправ на розвиток здатності розуміння самих себе, розкриття своїх потенційних можливостей, гармонізацію взаємин із світом природи, культури, інших людей («Риса, яка допомагає у житті..., заважає у взаємодії з іншими...», «Зроби комплімент» тощо). З метою розвитку навичок сугестивного впливу на вихованців, окрім виконання студентами вправ на визначення сутності та доцільності педагогічного навіювання («Проаналізуй точку зору...», «Проаналізуй ситуацію...», «Першокласник» тощо), на визначення індивідуальної навіюваності студентів («Запиши імена», «Розхитування», «Знайоме фото» тощо), на аналіз педагогічної техніки

навіювання («Промов команду», «Підбери техніку до ситуації», «Формула самонавіювання»), їм пропонується підготувати педагогічну ситуацію, яка вимагає застосування педагогом однієї із форм сугестивного впливу (команда, наказ, розпорядження, настанова, непряме схвалення та засудження, натяк жартома (за аналогією)) та програти разом із студентами своєї мікрогрупи.

Майстерність педагогічної взаємодії з вихованцем можна сформувати шляхом залучення студентів до розв'язання психолого-педагогічних задач, що розвивають педагогічне мислення майбутніх педагогів: вміння виявити мотиви вчинків дітей, формулювати педагогічну задачу, вибирати, обґрунтовувати і планувати необхідний педагогічний засіб, метод впливу. Ігрове моделювання в ситуаціях застосування вихователем методів заохочення і покарання (сюжет пропонується викладачем – робота в мікрогрупах) допомагає досягти дидактичної мети заняття.

Для вдосконалення артистичних умінь майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів можна використати один із видів технології колективно-групового навчання «навчаючи – учусь». Ця форма дозволяє студентам брати участь у передачі своїх знань та умінь одногрупникам. Кожній мікрогрупі пропонується виготовити один із видів лялькового театру та бути готовим до показу фрагменту вистави в аудиторії. Цінність такої роботи полягає не тільки у тому, щоб продемонструвати майстерність програвання ролей та досконалість виготовленого власноруч обладнання для показу вистави, а й у можливості кожного студента спробувати себе у ролі будь-якого героя казки того чи іншого виду лялькового театру (пальчикового, тіньового, настільного тощо). Під час аналізу лялькових вистав звертається увага на такі вміння: триматися перед глядачами; володіти технікою мовлення, підпорядковуючи її особливостям образу; дотримуватися законів лялькового театру; ляльководення; добирати музику; правильно виготовити декорації, ляльки; взаємодіяти з іншими героями вистави; взаємодіяти з глядачами, бути готовим до експромтів, імпровізацій.

Досвід використання конкретного різновиду інтерактивної технології, на нашу думку, потребує дотримання педагогом певних умов: урахування

складності теми, яка виноситься на опрацювання; урахування специфіки аудиторії; урахування професійної компетентності викладача (досвід використання інтерактивних технологій, комунікативні, організаторські, перцептивні, науково-педагогічні здібності тощо). Проведення занять з використанням того чи іншого різновиду інтерактивної технології потребує попереднього навчання майбутніх педагогів процедури. Викладач має враховувати і той факт, що він матиме менший контроль над обсягом і глибиною вивчення теми, часом і ходом заняття. Результати роботи студентів також менш передбачувані. Однак, правильне використання інтерактивних технологій навчання у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів дозволяє використовувати набуті знання студентів з різних навчальних дисциплін комплексно, трансформувати теоретичні знання на рівень професійних умінь і навичок, створити позитивний емоційний фон для засвоєння студентами навчального матеріалу, набутти досвіду суб'єкт-суб'єктного типу спілкування у процесі розв'язання навчально-виховних завдань тощо.

Список літератури:

1. Артемова Л.В. Театр і гра / Л.В. Артемова. – К. : Томіріс, 2002. – 340 с.
2. Беленька Г.В. Інтерактивні прийоми викладання навчальної дисципліни у вищій школі (на матеріалах курсу “Методика ознайомлення дошкільників з природою”) / Г.В.Беленька. – К. : СП “ЧИП”, 2001. – 175 с.
3. Енциклопедія освіти [Текст] / голов. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Загородня Л.П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : навчальний посібник / Л.П.Загородня, С.А.Тітаренко. – Суми : Унів. книга, 2010. – 319 с.
5. Кларин М.В. Инновационные модели обучения в зарубежных педагогических поисках / М.В.Кларин. – М. : Арена, 1994. – 221 с.

6. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; за заг ред. О.М.Пехоти. – К. : А.С.К., 2002. – 255 с.

7. Педагогічна майстерність : підручник / І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко та ін. ; за заг. ред. І.А.Зязюна. – 2-е видання, доповнене і перероблене. – К. : Вища шк., 2004. – 422 с.

8. Педагогические технологии : учебн. пособие для студ. пед. специальностей / под общей ред. В.С.Кукушина. – Серия “Пед. образование”. – Москва : ИКЦ “МарТ”, 2004. – 336 с.

9. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко; за ред. О.І.Пометун. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с.

Любчак Л.В., Кривошея Т.М. Використання інтерактивних технологій навчання у фаховій підготовці майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу // Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи»: зб. Матеріалів XIV Міжнарод. наук. практ. інтернет-конф., 7 листопада 2017 р. – Переяслав-Хмельницький, 2017. – Вип. 14. – С.93-99